

Andrzej Małkiewicz

16 września 2022

Podsumowanie

Cz. 2

Ukraina otrzymała daleko idącą pomoc od państw Zachodu od pierwszej chwili agresji, a nawet wcześniej – bo wywiad USA powiadomił ją zawczasu o przygotowywanej rosyjskiej akcji. Od kilku lat otrzymywała też dostawy broni, co prawda niewielkie, ale i tak wzmacniające jej siły. Była to przede wszystkim broń poradziecka, zalegająca w magazynach, z którą nie wiadomo co zrobić, a teraz się przydała, bo ukraińscy żołnierze byli przeszkoleni w używaniu podobnego sprzętu. Ale dostarczono też nieco broni nowoczesnej, szczególnie efektywne okazały się tureckie drony Bayraktar. Niekiedy były to transakcje wiązane. Np. Grecja niedawno przekazała Ukrainie 40 swoich wozów bojowych BMP-1, wyprodukowanych jeszcze w Związku Radzieckim, w zamian za co Niemcy przekazali Grecji 40 swoich transporterów Marder.

Państwa Zachodu do udzielenia pomocy przystąpiły w sposób nieco ociężały. Natomiast błyskawicznie zareagował Elon Musk – najbogatszy człowiek świata, pochodzący z Południowej Afryki, właściciel firmy kosmicznej SpaceX – udostępnił Ukrainie dostęp do satelitów sieci Starlink (miał ich wiosną 2022 r. już ponad 2 tys. 400), zapewniającej szybki, szerokopasmowy Internet – udzielony w nocy z 26/27 lutego. Wkrótce też dostarczył terminale do łączności z nimi. Do początku czerwca było to już 15 tys. zestawów internetowych Starlink¹. Udaremnił tym samym rosyjskie usiłowania odcięcia kraju od łączności internetowej. Za ich pomocą Zełenski kontaktował się z przywódcami krajów Zachodu, wygłaszał przemówienia. Korzystała z tej łączności ukraińskie siły zbrojne oraz instytucje obsługujące elementy infrastruktury krytycznej.

Miało to znaczenie nie tylko wewnątrz Ukrainy. Zełenski wkrótce zaskoczył wszystkich swą aktywnością międzynarodową. Poprzez internet, korzystając z sieci Starlink łączył się i rozmawiał z politykami wielu krajów, wygłaszał przemówienia w parlamentach i instytucjach międzynarodowych, np. w Radzie Bezpieczeństwa ONZ, w której przemawiał w tym roku już trzykrotnie, a jedynie veto Rosji uniemożliwiało Radzie podejmowanie decyzji. Wszędzie kierował dramatyczne, dobrze skonstruowane apele, wywierające wrażenie na odbiorcach. Miało to nie tylko znaczenie propagandowe, ale motywowało polityków do szybszego wprowadzania sankcji, wysyłania różnych form pomocy, zwłaszcza broni. Okazało się, że umiejętna wypowiedź osoby publicznej jest niekiedy skuteczniejszą bronią niż rakiety.

Zełenski zyskał niespodziewaną sławę, „został okrzyknięty światowym bohaterem”². Gdy Liz Truss została tydzień temu premierem Wielkiej Brytanii pierwszą zagraniczną rozmowę telefoniczną odbyła z prezydentem Joe Bidenem, drugą – z Zełenskim.

¹ <https://businessinsider.com.pl/technologie/nowe-technologie/elon-musk-zdradzil-ile-zestawow-starlink-jest-w-ukrainie/jjkh2tk> – dostęp 12 czerwca 2022 r.

² A.L. Urban, Ch. McLeod, *op.cit.*, s. 33.

Zaskoczeniem było, że mimo trwającej wojny zaczęli przybywać do Kijowa czołowi politycy europejscy i światowi, np. szefowa Komisji Europejskiej Ursula von der Leyen, sekretarz generalny ONZ Antonio Guterres, sekretarze stanu i obrony USA Antony Blinken i Lloyd Austin – i wielu innych.

Udzielono Ukrainie znacznej pomocy finansowej, humanitarnej, a przede wszystkim w dostarczając broń. Czyniły to państwa NATO i Unii Europejskiej. W obrębie obydwóch tych ugrupowań w ostatnich latach pojawiały się różnorodne napięcia i rywalizacje. Putin błędnie przewidywał, że wróży to ich rozpad, a na razie bezradność. Liczył, że dojdzie do rozłamu między USA i zachodnią Europą. Tymczasem jego agresja sprawiła, że szybko zintegrowano się. Powstała nieformalna „antyputinowska koalicja”, jej przywódcy spotykali się w trybie indywidualnym lub kilkuosobowym, a w dowództwie NATO powstała Grupa Doradcza ds. Obrony Ukrainy, jej najważniejsze spotkanie miało miejsce w amerykańskiej bazie lotniczej Ramstein 26 kwietnia, z udziałem ministrów obrony 51 państw, prócz członków NATO uczestniczyła Australia, Korea Południowa, Nowa Zelandia, Japonia, Izrael, Jordania, Katar, Kenia, Liberia, Maroko i Tunezja. Potem spotkania kontynuowali ich przedstawiciele. Tu podejmowane są decyzje dotyczące dostaw sprzętu wojskowego.

Równie ważne jest wsparcie gospodarcze. Sankcje nałożone na Rosję w 2022 r. okazały się znacznie bardziej radykalne od wcześniejszych, poważnie utrudniają działanie jej gospodarki, zwłaszcza przemysłu zbrojeniowego. Uderzają w interesy oligarchów, natomiast – wbrew oczekiwaniom dziennikarzy – nie spowodowały obniżenia poziomu życia większości Rosjan, toteż ich oddziaływanie na nastroje społeczne jest minimalne. Ale przecież ich celem, były nie tyle nastroje, ile dostawy dla armii, a te zostały poważnie utrudnione.

„Antiputinowska koalicja” wiosną obejmowała tylko czwartą część państw świata – co prawda najbardziej rozwiniętych gospodarczo. Od początku wojny obie strony konfliktu starały się o pozyskanie dalszych sojuszników.

Jak wspominałem, Rosja zabiegała zwłaszcza o kraje arabskie. Perspektywę wzmocnienia współpracy państw bliskowschodnich z Rosją skontrolował prezydent Joe Biden, wygłąda na to, że skutecznie. W połowie lipca odbył podróż do Izraela i Arabii Saudyjskiej. Spotkał się z politykami izraelskimi i (w Betlejem) z prezydentem Palestyny Abbasem, któremu obiecał dużą pomoc finansową. Był to dobry wstęp do następujących potem rokowań z przywódcami państw arabskich. Podczas rozmów w Arabii Saudyjskiej uzgodniono zasady wielostronnej współpracy z udziałem Stanów Zjednoczonych, Arabii Saudyjskiej i państw znad Zatoki Perskiej³.

Arabia Saudyjska obiecała zwiększyć o 50% produkcję ropy naftowej – co może zastąpić dużą część dostaw z Rosji (problemem jest tylko brak rurociągów) i obniżyć ceny. Podpisano szczegółowe umowy dotyczące współpracy w zakresie cyberbezpieczeństwa, eksploracji Kosmosu. Postanowiono wzmocnić współpracę między siłami morskimi, z tym, że na Morzu Czerwonym dowództwo połączonych flot będzie w rękach Amerykanów, a w Zatoce Perskiej – Saudyjczyków⁴. Trwają starania o

³ *The Jeddah Communique: A Joint Statement Between the United States of America and the Kingdom of Saudi Arabia, July 15, 2022*, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/15/the-jeddah-communicue-a-joint-statement-between-the-united-states-of-america-and-the-kingdom-of-saudi-arabia> – dostęp 16 lipca 2022 r.

⁴ *Fact Sheet: Results of Bilateral Meeting Between the United States and the Kingdom of Saudi Arabia, July 15, 2022*, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/15/fact-sheet-results-of-bilateral-meeting-between-the-united-states-and-the-kingdom-of-saudi-arabia> – dostęp 16 lipca 2022 r.

pozyskanie do współpracy innych krajów. Po raz pierwszy w historii nastąpiło realne zbliżenie Arabii Saudyjskiej z Izraelem.

Tym, co przede wszystkim spaja nowych sojuszników, są obawy wobec Iranu. Arabia Saudyjska od dawna toczy z Iranem wojnę „per procura” – w Jemenie jej zwolennicy walczą ze zwolennikami Iranu. Siły irańskie wielokrotnie ostrzeliwały emiraty nad Zatoką Perską, a zwłaszcza statki transportujące z nich gaz i ropę. Iran zaopatruje w broń i rakiety muzułmańskich ekstremistów ostrzeliwujących Izrael z terenu Gazy oraz z Libanu. To ostatnie przyniosło zresztą efekt przeciwny zamierzonemu. Zagrożony Izrael przez lata udoskonalił działania swych sił zbrojnych, a w szczególności opracowano system antyrakietowy „żelazna kopuła”, ponoć najlepszy w świecie, który nie tylko zapewnił bezpieczeństwo przed ekstremistami, ale jego sprzedaż kilku krajom zapewniła Izraelowi niezłe zyski. Współpraca Rosji z Iranem przyniosła jej doraźne korzyści w postaci dostaw broni – oraz poważne długoterminowe straty poprzez zrażenie sobie państw arabskich.

Sojusznikiem Rosji są Indie – czy też, jak napisał pochodzący z tego kraju dziennikarz „Forbsa” – „usiłują siedzieć na płocie”⁵. 16 września premier Narendra Modi spotkał się z Putinem w Samarkandzie. Miał powiedzieć „to nie czas na wojnę” i wskazał znaczenie „demokracji, dyplomacji i dialogu”. Putin miał odpowiedzieć że chce „jak najszybciej” zakończyć konflikt i przyznał, że rozumie „obawy” Indii⁶. Z tego oczywiście nie musi wiele wynikać. Putin od początku chciał szybko skończyć z Ukrainą, najpierw w ciągu trzech dni, potem czas się wydłużał. Ale może jednak, pod wpływem perswazji kolejnej osoby (której nie uważa za wroga, jak liderów państw europejskich), coś zaczęło do niego docierać?

Liderzy państw wspierających Ukrainę odbywają podróże do krajów wcześniej współpracujących z Rosją, np. prezydent Francji był w sierpniu w Algierii, prezydent Biden w Meksyku, który wprawdzie nigdy nie był w sojuszu z Rosją, ale teraz obiecał jeszcze bliższą współpracę z USA, a jeszcze do niedawna między obu państwami dochodziło do poważnych napięć.

Zacieśniają się więzy między państwami Europy. Szwecja i Finlandia postanowiły zrezygnować z dotychczasowej neutralności i poprosiły o przyjęcie do NATO. Liderzy państw podejmują rozmowy o zacieśnieniu wzajemnej współpracy wojskowej. Np. prezydent Emmanuel Macron 13 czerwca w Paryżu stwierdził, że potrzebna jest rozbudowa europejskiego przemysłu obronnego, by uzupełnić braki sprzętu, amunicji i zdolności operacyjnych wojsk państw kontynentu, które uwydatnił konflikt w Ukrainie, podkreślił potrzebę integracji poszczególnych państw w projektowaniu i zakupach uzbrojenia, tak aby sprzęt był w pełni kompatybilny. Oceniał radykalnie, że „wkraczamy w gospodarkę wojenną”⁷. Czy jego słowa pozostaną deklaracjami, czy przełożą się na realne działania – to jeszcze zobaczymy, na razie jest niezaprzeczalnym faktem, że wiele państw świata zaczęło pospiesznie zwiększać budżety wojskowe.

⁵ Siladitya Ray, *Why India Is Trying To Sit On The Fence In The Russia-Ukraine Conflict*, <https://www.forbes.com/sites/siladityaray/2022/02/23/why-india-is-trying-to-sit-on-the-fence-in-the-russia-ukraine-conflict/?sh=1168fe1f436a> – dostęp 16 września 2022 r.

⁶ Brian Bushard, *India PM Modi Tells Putin Now Is 'Not An Era' For War In First Public Comments Against Russian Invasion*, <https://www.msn.com/en-us/news/world/india-pm-modi-tells-putin-now-is-not-an-era-for-war-in-first-public-comments-against-russian-invasion/ar-AA11UMow> – dostęp 16 września 2022 r.

⁷ *Visite du salon Eurosatory 2022*, <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2022/06/13/visite-du-salon-eurosatory-2022> – dostęp 30 czerwca 2022 r.; *Eurosatory powraca*, „Raport. Wojsko. Technika. Obronność”, 2022, nr 6, s. 4.

Istotnym efektem wojny stali się liczni migranci z Ukrainy. Światowy Program Żywnościowy ONZ na początku września 2022 r. szacował, że 13 milionów mieszkańców opuściło miejsca zamieszkania, z tego połowa znalazła się poza granicami⁸. Jednym z zaskoczeń tej wojny było żywiołowe udzielanie im pomocy przez społeczeństwa, do czego po kilku dniach dołączyły władze państwowe i samorządowe wielu krajów. Wojna nie przestała wprawdzie być dla tych ludzi dramatem, ale dzięki tej spontanicznej życzliwości mieszkańców niemal całego świata ich los uległ złagodzeniu. Jednocześnie stali się nieformalnymi „ambasadorami” swego kraju, który do niedawna był mało znany poza regionem Europy Środkowej i Wschodniej, a teraz jego problemy, możliwości, kultura – zostały dostrzeżone na całym globie.

Symbolicznym wyrazem tego dostrzeżenia było zaproszenie Zełenskiego, by 6 września (wirtualnie) utworzył sesję NYSE – Nowojorskiej Giełdy Papierów Wartościowych (New York Stock Exchange). Zachęcał światowych liderów biznesu do inwestowania w powojenną odbudowę Ukrainy, co będzie „największym projektem gospodarczym w Europie naszych czasów”⁹. Czy dało to efekty, dowiemy się dopiero, gdy wojna się skończy.

Dzisiaj w Ukrainie toczy się walka o przyszłość Europy (a może i świata), o pokój, i bezpieczeństwo, o najważniejsze wartości europejskie. Także przyszłość Polski zależy od wyników tej wojny.

⁸ <https://www.wfp.org/countries/ukraine> – dostęp 11 września 2022 r.

⁹ *Саме на українській землі буде новий центр економічного зростання у Європі – виступ Президента на зустрічі з керівниками великого бізнесу в межах відкриття Нью-Йоркської фондової біржі*, <https://www.president.gov.ua/news/same-na-ukrayinskij-zemli-bude-novij-centr-ekonomichnogo-zro-77549> – dostęp 7 września 2022 r.